SOFOKLÉS

FILOKTÉTÉS

Filoktétés, syn thessalského krále Poianta, vedl v řeckém vojsku, které se plavilo proti Tróji, výpravu sedmi lodí. Po přistání na ostrově Chrýse Filoktéta uštkl do nohy had. Nezhojitelná rána byla tak bolestivá, že Filoktétés svým křikem a nářkem rušil celý tábor. Vůdcové výpravy v tajné poradě rozhodli, že se trpícího ubožáka zbaví. Nedaleko ostrova Lémnu přikázal Agamemnón s Meneláem Odysseovi, aby spícího Filoktéta vynesl na tento pustý ostrov. Filoktétés tam strávil v hroznych mukách téměř deset let. Živil se zvěří, kterou lovil šípy z nechybujícího luku, jejž mu kdysi daroval Héraklés.

Válka se zatím se střídavým štěstím protahovala, a když trójský Paris usmrtil svým šípem Achillea, postrach všech Trójanů, řecké vojsko téměř ztratilo naději na vítězný návrat. Obrat nastal teprve tehdy, když Řekové zajali trójského věštce Helena. Ten jim předpověděl, že Trója nepadne dříve, dokud Achilleův syn Neoptolemos nezastřelí Parida Hérakleovým šípem. Bez meškání poslali Řekové Neoptolema a chytrého Odyssea, aby stůj co stůj přivedli Filoktéta i s jeho zázračným lukem, a pomohli tak ukončit válku.

V této chvíli začíná děj dramatu.

OSOBY

ODYSSEUS
NEOPTOLEMOS, syn Achilleův
SBOR Neoptolemových lodníků
FILOKTÉTÉS
SLUHA Odysseův, přestrojený za kupce
HÉRAKLÉS

Koná se na pustém pobřeží ostrova Lémnu v desátém roce trojské války. V pozadí na výšině je jeskyně s dvojím vchodem.

ODYSSEUS

Zde břeh je Lémnu; moře zem tu obtéká,
sem člověk nevkročí, zde nikdo nebydlí.
Slyš, Neoptolemе, ty synu Achilla,
z všech Řeků nejlepšího, já jsem z korábu
kdys Poiantova syna tady vysadil,
jak vládcové mi dali k tomu příkaz, když
hnis sžíravý mu stékal z rány na noze.
My nemohli se v klidu dotknout žertev, ni
lít víno za oběť: on křičel, sténal vždy
a plnil celý tábor strašným rouháním.
Však k čemu o tom mluvit? K řečem rozvleklým
čas není, aby on můj příchod nezjistil,
čímž celou lest bych zmařil, jíž ho lapit chci.
Tvým úkolem je teď mi ve všem pomáhat
a po skále tu pátrat s dvojím otvorem,
kde v zimě dvakrát za den na slunci lze dlít,
však v létě v jeskyni, jež dva má průchody,
vždy vane větříček a vábí k dřímotě;
a o něco níž vlevo snad bys uviděl
též pramen pitné vody, je-li zachován.
Tam zticha přibliž se, a pak mi řekneš, zda
je na tom místě dosud, nebo jinde snad;
pak uslyšíš i o mých dalších záměrech,
jež sdělím ti, a oba půjdem společně.

NEOPTOLEMOS *z výšiny*

To neukládáš, vládce, těžký úkol, vždyť
už zřejmě vidím sluji, kterous označil.

ODYSSEUS

Zda nahoře či dole? Nepoznávám nic.

NEOPTOLEMOS

Zde nahoře, však není slyšet ani krok.

ODYSSEUS

Jen pohleď, zdali někde právě neusnul!

NEOPTOLEMOS

Zřím prázdné obydlí a nikde človíčka.

ODYSSEUS

Též zařízení ne, jež tvoří příbytek?

NEOPTOLEMOS

Jen listí nastlané, jak spát by kdos tam měl.

ODYSSEUS

A jinak je tam pusto, nic už v obydlí?

NEOPTOLEMOS

Jen dřevěný džbán k pití — špatný umělec
jej vyrobil — a také je tu křesadlo.

ODYSSEUS

To poklady jsou jeho, co tu jmenuješ!

NEOPTOLEMOS

Ó je! A ještě tamhle cáry nějaké
se vysouší, jsou plné hnisu z bolák̊u.

ODYSSEUS

Ten muž zde v těchto místech bydlí určitě!
Je nedaleko — jak by moh' se vzdálit ten,
kdo chorou nohu má zlým dávným neduhem?

Buď na cestu se vydal hledat potravu,
neb pro nějaké listí bolest hojící.
Nuž tady toho muže vyšli na zvědy,
sic tajně by mě přepad'; mne by polapil
on radši, než by zajal všechny Argejce!

NEOPTOLEMOS *obrácen za odcházejícím sluhou*

Už odchází a bude střežit přístup k nám.
Však máš-li jaké přání, dále o něm mluv!

ODYSSEUS

Ó synu Achilleův, za čím přišel jsi,
v tom zdatným musíš být a nepřispět mi jen
svou silou, leč i tím, co nového kde zvíš,
cos neuslyšel dřív — jsi na pomoc mi zde!

NEOPTOLEMOS

Co tedy kážeš?

ODYSSEUS

Mysl Filoktétovu
ty musíš ošálit svou řečí úskočnou!
Až zeptá se tě, kdo jsi, odkud přicházíš,
žes Achillův syn řekni (tím se netaj mu!),
že pluješ domů, řecké vojsko námořní
žes opustil a na ně zlobou zlou jsi vzplál,
když přiměli tě prosbou, abys z domu šel,
neb takto jen se mohli zmocnit Ília;
pak ale hodným zbraní Achilleových
tě neuznali, když jsi přišel a tu zbroj
chtěls právem: dali ji však Odysseovi!
A spílej mi, jak chceš, že zlo jsem všeho zla.
To nebude mě rmoutit; nevykonáš-li
však tamto, způsobíš všem Řekům žal a bol.

Když luk mu nevezmem, pak nebudeš ni ty
již Dardanovu říši moci vyvrátit.
Však věz, že důvěrný a bezpečný s ním styk
jen tobě možný je, ne mně. Tys vyplul přec,
ač nikomu jsi nebyl vázán přísahou,
ni z donucení, ani s první výpravou;
já nemohu však nic z těch věcí popírat.
A spatří-li mě, když má luk svůj, ztracen jsem
a zničím tak i tebe, když jsem s tebou zde.
Však právě to je třeba chytře nastrojit,
jak ukradl bys mu ty zbraně nezdolné.
Vím, příteli, tak mluvit nemáš v povaze,
též neznáš páchat zlo. Však odvahu měj přec,
vždyť sladký je to pocit dobýt vítězství —
a čestnými se opět příště ukážem!
Teď k věci nestoudné se na krátkou část dne
mi propůjč, a pak zase v čase ostatním
buď nejzbožnějším ze všech smrtelníků zván!

NEOPTOLEMOS

Co, Odyssee, se mi slyšet protiví,
to konat je mi teprv z duše odporné.
Já v povaze své nemám lstivě strojit zlo,
ni ten, jenž zplodil mne, jak o něm říká se.
Však ochoten jsem silou odtud odvést jej,
ne lstí. Nás tolik je, že silou nemůže
nás zmoci, vždyť jen jednu nohu zdravou má.
Ač na pomoc jsem byl ti poslán, zdráhám se
slout zrádcem. Pane, chci já jednat poctivě
a chybit spíš, než stát se nectně vítězem.

ODYSSEUS

Ó synu šlechetného otce, v mládí kdys
i já měl jazyk líný, ruku činnou však;

teď zkušený už, vidím všude u lidí,
že ve všem vládne jazyk, ne však skutky ctné.

NEOPTOLEMOS

Co jiného mi kážeš, nežli mluvit lež?

ODYSSEUS

Já říkám, abys lapil Filoktéta lstí.

NEOPTOLEMOS

Proč spíš jej nutno odvést lstí, než přemluvit?

ODYSSEUS

Vždyť neposlechne — mocí však ho nelapíš!

NEOPTOLEMOS

Což tak on věří v sílu, ve svou odvahu?

ODYSSEUS

Má neodvratné šípy působící smrt.

NEOPTOLEMOS

Pak odvážné je k němu jen se přiblížit?

ODYSSEUS

Ne, není, když ho lapíš lstí, jak radím já.

NEOPTOLEMOS

Ty tedy za hanebné nemáš mluvit lež?

ODYSSEUS

Ba nemám, jestli nese záchranu ta lež.

NEOPTOLEMOS

Kdo tohle říct si troufá, jak se tváří as?

ODYSSEUS

Když něco konáš pro zisk, váhat nesluší.

NEOPTOLEMOS

Když ten se vydá k Tróji, co tím získám já?

ODYSSEUS

Vždyť Tróje může dobýt jenom jeho luk.

NEOPTOLEMOS

Což nezbořím ji já, jak dřív jste říkali?

ODYSSEUS

Ni ty bez jeho luku, ni luk bez tebe!

NEOPTOLEMOS

Luk tedy nutno vzít mu, je-li tomu tak!

ODYSSEUS

Když učiníš to, dvojí sklidíš odměnu.

NEOPTOLEMOS

A jakou? Zvím-li to, pak vykonám ten čin.

ODYSSEUS

Pak moudrým byl bys zván, i chrabrým zároveň.

NEOPTOLEMOS

Nu dobrá, provedu, stud všechen odložím.

ODYSSEUS

Máš ještě v paměti, co jsem ti poradil?

NEOPTOLEMOS

Buď jist, když jednou jsme se spolu dohodli.

ODYSSEUS

Ty nyní zůstaň tu a čekej na něho,
já odejdu však, abych nebyl spatřen zde,
a toho zvěda nazpět k lodi odešlu.
A bude-li se zdát mi, že tu nadarmo
čas maříte, pak pošlu toho muže zas
sem zpět a naoko ho v plavce přestrojím,
že takto ho, kam přijde, nikdo nepozná.
Ty, synu, z jeho řečí chytře smyšlených
a klamných, vyber vždy, co bude prospěšné.
Já k lodi jdu a tobě vše tu ponechám.
Lstný Hermés ať nás vede s Pallas Vítěznou,
jež chrání město své a trvale i mne.

Odysseus odejde. Přichází

SBOR

Řekni mi, pane, co mám, co smlčet mám, nebo co říci
před mužem podezřívavým
v cizím zde kraji, sám cizí?
Nad všechna umění umem a důvtipem vyniká ten,
komu kdy posvátné žezlo
odevzdal k vládě sám Zeus.
Všechna ta odvěká moc teď přešla na tebe,
synu. Ó řekni mi tedy,
v čem ti já pomáhat mám?

NEOPTOLEMOS

Teď asi vidět chceš nejzazší kout,
úkryt, v němž bydlí a léhá.
S odvahou hleď! Však až se ten hrozný
chodec zas vrátí, tu z obydlí jeho

rychle se vzdal, mně po ruce buď,
včas mi svou pomocí přispěj!

SBOR

To, co mi na srdce kladeš, dávno už na srdci mám,
abych dbal, pane, vždy prospěchu tvého.
Však nyní mi pověz,
kde má svůj příbytek, kde právě teď dlí,
neboť to zvědět
je nanejvýš vhodné,
aby mě nepřepadl tajně.
Které to místo, kde obydlí má, kde právě se vleče,
zdali je uvnitř či venku?

NEOPTOLEMOS

Zde příbytek vidíš, má dvojitý vchod
skalní to lůžko.

SBOR

Kde asi sám ten ubožák dlí?

NEOPTOLEMOS

To jasné mi je, že potravu shání,
že stezkou se vleče kdes nablízku zde.
Takovým způsobem žije ten muž,
jak říká se o něm, zvěř rychlými šípy
loví žalostně v žalu
a nikdo mu nenosí lék
hojící rány.

SBOR

Je mi ho líto, neb nikdo
z lidí se o něho nestará, nebdí
nad ním soucitné oko,

stále je, ubožák sám,
chorý je chorobou zlou,
kdykoli něčeho je mu
třeba, pak trpí. Jak asi, jak snáší to chudák?
Ach, to bohů je zásah!
Jak nešťastní jsou lidé
s životem nepřiměřeným! On
z rodu je ušlechtilého,
nikdo ho nepředčil, teď však,
zbaven všech života výhod,
leží tu bez přátel sám,
se zvěří pestrou neb huňatou, v žalu
bolestmi týrán i hladem,
má trampoty nezhojitelné.
Jen ozvěna nemlčenlivá
do dálky nese jeho
trpký a bolestný nářek.

NEOPTOLEMOS

Nic z toho se mi nezdá podivným,
neboť rozumím-li něčemu i já,
to od boha naň přišly
tyto útrapy,
nastrojené Chrýsou ukrutnou.
Také teď, co trpí nedostatkem péče,
bez vědomí bohů není, aby snad
proti Tróji dříve nenapjal svůj luk
božský, nezdolný, než přijde chvíle, kdy
podle věštby město má být zničeno.

Z dálky zaznívá hlasitý nářek

SBOR

Milý synu, mlč!

NEOPTOLEMOS

Co děje se?

SBOR

Jsou tu jasně slyšet kroky
muže, co tu žije a je týrán zle,
buď tady v těchto místech, nebo tam.
Hluk vzniká, vzniká hluk,
jak kdyby s námahou se někdo vlekl sem.
Mně neuniká hlas tak bolestný, jenž zní
z dálky, zkrušující.
Ten zřejmě naříká

Sténání se blíží a zesiluje

Však znovu, synu, měj...

NEOPTOLEMOS

Řekni, co!

SBOR

o něj péči dál!
Ten muž přec není vzdálen. Je tady, ale
ne s hudbou píšťaly
jak pastýř venkovský;
buď přišel k úrazu a nářkem hlasitým
volá do dálky,
neb po nevlídném hledí
přístavu a křičí přitom strašlivě.

FILOKTÉTÉS *se belhá na scénu*

Ach, cizinci, kdo jste,
a jakou náhodou jste tady přistáli,
k té zemi bez přístavů, neobydlené?
Mám hádat, z jaké vlasti, jaký je váš rod?

Svým zevnějškem i šatem jistě z Řecka jste,
z té země, kterou já mám v lásce největší.
I vaši řeč chci slyšet. Nic se neděste,
nic nezhrozte se muže zdivočelého,
spíš soucit mějte se mnou, nešťastným, jenž sám
a bez přátel tu strádám v této pustině,
a promluvte, zda vskutku jdete přátelsky.
Nu, odpovězte! Není správné, abych já
v tom nevyhověl vám, a vy pak zase mně.

NEOPTOLEMOS

Ó cizinče, věz nejdřív, že jsme Řekové,
vždyť právě to si přeješ od nás vyzvědět.

FILOKTÉTÉS

Řeč nejmilejší! Žel, že zaslech' jsem ten zvuk
zde od tohoto muže za tak dlouhý čas!
Co přivedlo tě, synu? Nouze, či tě hnal
pud nějaký, neb vítr nejmilejší z všech?
To vše mi pověz, abych poznal, kdože jsi.

NEOPTOLEMOS

Jsem rodem ze Skýru, jejž moře oblévá,
a pluji domů; zvu se Neoptolemos,
jsem Achillovým synem. Všechno tedy víš.

FILOKTÉTÉS

Ó synu předrahého otce, z krajiny
mně milé, Lykoméda starce chovanče,
jak přistáls k této zemi, odkud pluješ sem?

NEOPTOLEMOS

Nu právě od Ília nyní plavím se.

FILOKTÉTÉS

Cos řekl? Vždyť jsi na loď s námi nevstoupil,
když s výpravou jsme prvně pluli do Tróje!

NEOPTOLEMOS

A ty ses zúčastnil té cesty obtížné?

FILOKTÉTÉS

Ach, synu, copak nevíš, koho vidíš zde?

NEOPTOLEMOS

Jak znal bych toho, jejž jsem nikdy nespatřil?

FILOKTÉTÉS

Což nic jsi o mém jméně, strastech pověstných,
jichž účinkem jsem hynul, nikdy neslyšel?

NEOPTOLEMOS

Nic neznám z toho, věř, nač nyní se mě ptáš.

FILOKTÉTÉS

Ach, prabídný jsem člověk, bohům protivný,
když pověst o mém stavu domů nedošla,
ba nepronikla nikam v zemi hellénské.
Však ti, co bezbožně mě z lodi vyvrhli,
se tiše radují, můj neduh bolestný
však bují dál a dál a stále vzmáhá se.
Ó synu můj, ó dítě, otce Achilla,
já právě jsem ten muž, tys o něm slyšel snad,
jenž Héraklových zbraní nyní pánem je.
Syn Poiantův jsem, Filoktétés, kterého
dva vůdcové a vládce Kefalléňanů
zde vrhli v tuto poušť tak hanebně, když já

zlou chorobou jsem chřadl. Krutým uštknutím
had ochromil mě, zhouba vleklá pro lidi.
S tím neduhem mě, synu, hodili zde v poušť,
když na výpravě mořské z Chrýsy ostrova
sem přistáli a pak zas odplouvali pryč.
Když spatřili, že po tak dlouhé plavbě já
spím slastně na břehu zde v skále klenuté,
mě nechali a pluli, a jak chudáku
jen trochu hadrů mi a něco pokrmu
též ponechali zde — kéž totéž stihne je!
Ach, s jakým pocitem, co myslíš, synu, as
jsem procit' ze spánku, když oni odpluli?
Co slz jsem prolil, co se trpce navzdychal,
když viděl jsem, že lodě, jež jsem vypravil,
již všechny zmizely a člověk nebyl tu,
jenž přispěl by a mne se ujal, když jsem tou
zlou trýzní umdléval. Pak vše jsem prohlížel,
však nenalézal nic krom blízkých útrap svých,
a těch tam, synu, byla spousta veliká!
A jak mi v samém trudu zvolna plynul čas,
já musel jsem si sám tam lecčíms pomáhat
v svém skrovném přístřeší: i vhodnou potravu
mi skýtal tento luk, jímž plaché holuby
jsem střílel, sám pak k tomu, co mi zastřelil
šíp vymrštěný, já se ploužil, ubožák,
svou nohu nešťastnou jsem vlekl za sebou,
a když jsem musel získat nápoj nebo též
si dříví naštípat, když mráz tu uhodil,
což v zimě běžné je, já chudák plazil se
a pořizoval to. Když oheň nebyl, já
třel kámen o kámen a stěží vykřesal
v něm skrytou jiskru — ta mě zachránila vždy.
Vždyť přístřeší, v němž bydlím, vše mi skýtá již
i s ohněm, jenom to ne, abych zas byl zdráv.

Však, synu, nyní též zde o ostrově slyš!
Sem o své vůli žádný plavec nepluje,
vždyť není tady přístav ani místo, kde
zisk měl by z obchodu neb byl tu pohoštěn.
Sem nežene svou loď, kdo z lidí moudrý je.
Snad někdo přistál nechtě; může lidem se
cos takového v dlouhém čase přihodit.
Ti, synu, přijdou-li, mě slovy litují
a také snad mi někdy trochu potravy
neb ze soucitu dají oděv nějaký.
Však když se o tom zmíním, nikdo nechce z nich
mě domů zachránit. Já hynu, ubožák,
už desátý rok tady v bídě, o hladu
a nenasytný neduh živím bolestí.
To učinili, synu, Átreovci mi
a silný Odysseus. Kéž Olympští i jim
to jednou za mne splatí stejnou útrapou!

SBOR

Věz, synu Poiantův, že stejný s tebou mám
já soucit jako ti, co předtím přišli sem.

NEOPTOLEMOS

I já jsem svědkem slov tvých, pravdivá jsou, vím,
já poznal Átreovce jako muže zlé
a Odyssea rovněž, muže silného.

FILOKTÉTÉS

Což na tyto dva vládce zločinné i ty
máš stížnost nějakou, zle křivdou rozhněván?

NEOPTOLEMOS

Kéž rukama bych mohl ukojit svůj hněv,

ať Sparta s Mykénami poznají, že je
i Skýros schopen rodit muže srdnaté!

FILOKTÉTÉS

Máš pravdu, synu! Proč jsi na ně zanevřel
tak velkým hněvem? S jakous přišel stížností?

NEOPTOLEMOS

Jen stěží, Filoktéte, povím, vylíčím,
jak přišel jsem já sem, zle od nich potupen.
Když totiž osud smrtí stihl Achilla —

FILOKTÉTÉS

Ó běda! Nic mi dále neříkej, než zvím,
zda vskutku mrtev je syn krále Pélea?

NEOPTOLEMOS

Je mrtev, ne však člověk, nýbrž šípem svým
prý bůh ho usmrtil, sám Foibos prý ho sklál.

FILOKTÉTÉS

Je vznešený, kdo zabil, i kdo zahynul.
Jsem na rozpacích, synu, mám-li dřív se ptát,
cos zakusil, či dříve truchlit nad mrtvým.

NEOPTOLEMOS

Já myslím, ubohý, že dost máš utrap svých,
že není ti už třeba nad bližními lkát.

FILOKTÉTÉS

Tos řekl správně! Proto dále vypravuj
mi o tom, čím zas tebe mohli potupit.

NEOPTOLEMOS

I přišli ke mně s lodí pestře zdobenou,
rek Odysseus i pěstoun mého otce kdys,
a říkali — ať pravdu, ať jen naoko —,
že když můj otec zemřel, souzeno je mně
hrad trójský vyvrátit, jen mně, ne jinému.
Když do mne, cizinče, tak mluvili, já dal
čas nedlouhý se zdržet, na loď vstoupil jsem,
však nejvíc z touhy, abych spatřil mrtvého,
než bude pohřben — vždyť jsem dřív ho nespatřil.
Pak ovšem i ten krásný příslib lákal mne,
že dobudu hrad trójský, jestli půjdu tam.
Byl plavby druhý den, když k mysu Sígeiu
jsem s lodí šťastně hnanou přirazil, a hned,
jak vystoup' jsem, mě vojsko kolem vítalo
a přísahalo, že tu vidí Achilla
zas oživlého, ač už nebyl naživu.
Ten dosud ležel tam. Když, nešťastník, jsem dost
ho oplakal, já přišel za nedlouhý čas
k svým Átreovcům jako k přátelům a zbroj
jsem žádal otcovu i všechno, co on měl.
Ti nejdrzejší řečí, běda, řekli mi:
„Ó synu Achillův, ty můžeš po otci
vše ostatní si vzít, však jeho zbraně již
muž jiný nyní má, syn Láertův." A já,
jak tohle zaslech' jsem, hned vstanu, mocný hněv
mnou chvěl a v bezmezném tom bolu pronesu:
„Ó smělče, jak jste měli odvahu mou zbraň
dát někomu a dřív se neotázat mne!"
Tu řekl Odysseus, byl právě nablízku:
„Ach, chlapče, věř mi, právem dali mi tu zbroj,
vždyť já ji zachránil, i jeho zároveň."
Já hned se rozzlobil a výčitky jsem naň

zlé chrlil napořád a hanou nešetřil,
že on mě o mé zbraně hodlal oloupit.
Byl popuzen, ač není právě prchlivý,
a takto odvětil k mým slovům kousavým:
„Byls v dálce, kdes být neměl, nebyls tam, kde my,
a když tak drze mluvíš, nikdy na Skýros
ty neodpluješ s onou zbrojí po otci."
Když tohle zaslech' jsem, tak zle jím potupen,
plul domů jsem, když sebral mi můj majetek
zlý Odysseus, ten zloduch všechněch zloduchů.
A jej tak neviním jak naše vladaře;
vždyť celá obec bývá v moci vládnoucích,
i všechno vojsko. Lidé mravů nekalých
se řečí učitelů zlými stávají.
Řeč celou končím. Zášť kdo k Átreovcům má,
ať stejně milý je jak mně tak bohům všem.

SBOR

Všeživná Gáio, vládkyně hor, ty rodičko Dia,
živící Paktólos mocný, proslulý zlatem,
já jsem, Vznešená Matko, tě vzýval, blažená paní,
jež sedáváš na lvech, hubících býky,
tebe jsem volal, když vládcové zpupní
na něj se vrhli a dali po otci zbraně,
tu největší poctu — Odysseovi.

FILOKTÉTÉS

Jak zdá se, zřejmý znak jste měli zármutku,
když z ciziny jste k nám tak vlídně připluli
a souhlasíte se mnou, takže poznávám,
že s Átreovci čin ten spáchal Odysseus.
Vždyť vím, že žádné špatné řeči neštítí
se jeho jazyk, ani zla a úskoku,
a z toho nevzejde nic nikdy správného.

To není mi tak divné jak to, že mohl vše
sám Aiás Větší snést, být při tom, vidět to!

NEOPTOLEMOS

Už nežil, cizinče, vždyť kdyby býval žil,
já nikdy o tu zbroj bych nebyl oloupen.

FILOKTÉTÉS

Cos řekl? Copak smrtí sešel také on?

NEOPTOLEMOS

To věz, že také není mezi živými!

FILOKTÉTÉS

Ó běda mi, však Týdeův syn nezemřel,
ni Sísyfův, jejž koupil s ženou Láertés —
ti oba věru dále žít už neměli!

NEOPTOLEMOS

Ba neměli, však věz, že vzkvétá trvale
teď jejich moc a sláva v šiku argejském.

FILOKTÉTÉS

A cožpak Nestór Pylský, starý poctivec,
můj přítel, žije? Neboť moudrou rozvahou
vždy odvracel vše zlé, co od nich hrozilo.

NEOPTOLEMOS

Jej neštěstí teď stihlo, neb mu odešel
syn Antilochos, který po boku mu stál.

FILOKTÉTÉS

Ach, běda, zase dva jsi uved', o nichž já
bych nejméně chtěl slyšet, že už zhynuli!

Ó žel, kam ještě mám se dívat, když ti dva
jsou mrtvi — Odysseus i tam však žije, kde
spíš slýchat by se mělo, že je mrtev již.

NEOPTOLEMOS

Je chytrý zápasník. Však, Filoktéte, věz,
i chytrá hlava často někde narazí.

FILOKTÉTÉS

Kde Patroklos byl tehdy, řekni, při bozích,
jenž tvého otce býval nejmilejší druh?

NEOPTOLEMOS

I ten je mrtev; stručnou řečí vyložím
ti o tom: válka nikdy muže špatného
si ráda neuchvátí, šlechetné však vždy.

FILOKTÉTÉS

V tom za pravdu ti dávám. Právě proto jen
se na muže tě zeptám; nebyl k ničemu,
však hrozný, chytrý mluvka — jak se nyní má?

NEOPTOLEMOS

Kdo je to, o němž mluvíš, ne-li Odysseus?

FILOKTÉTÉS

Jej neuvádím; byl však jakýs Thersítés,
jejž nikdo, i když jednou cos řekl, nikdy již
pak nechtěl slyšet. Toho míním, žije-li.

NEOPTOLEMOS

Je myslím, dosud živ, ač nespatřil jsem ho.

FILOKTÉTÉS

To věřím. Nezhynulo nikdy to, co zlé,
to dobře bozi chrání; co však prohnané,
co zchytralé, to rádi z Hádu vyzvednou,
a naopak zas to, co řádné, čestné je,
vždy dopravují tam. Co třeba o tom všem
je soudit, jak to schválit? Skutky božské když
chci soudit, potom shledám, bozi že jsou zlí.

NEOPTOLEMOS

A já, syn otce, který zemřel na Oitě,
si propříště dám pozor: budu k Íliu
a k Átreovcům hledět jenom zpovzdáli.
Kde podlý muž víc platí nežli poctivý,
kde vládne zbabělost a hyne šlechetnost,
já nikdy tyto lidi nebudu mít rád;
mně v budoucnosti stačí Skýros skalnatý,
v němž doma najdu radost. Já teď k lodi jdu,
a ty, ó Filoktéte, synu Poiantův,
buď zdráv tu, hodně zdráv! Ať brzy bohové
tě choroby tvé zbaví, jak si přeješ sám.

Ke sboru

My pojďme, abychom zas odtud odpluli,
jak příznivý nám vítr božstvo dopřeje.

FILOKTÉTÉS

Už chystáte se, synu?

NEOPTOLEMOS

Vždyť nás volá čas
ne z dálky, nýbrž zblízka plavbu vyhlížet.

FILOKTÉTÉS

Nuž, synu, při svém otci, jakož při matce

a při všem, co máš doma ještě drahého,
tě snažně prosím, nenech mě tu v samotě,
tak bez pomoci, v strastech, jaké vidíš sám
a o kterých jsi slyšel, že mě sužují,
jak vedlejší mě náklad vezmi; sice vím,
že velká bude potíž s tímto břemenem,
však přec se odvaž toho! Mají šlechetní
cit pro šlechetnost, odpor k věcem hanebným.
Když nesplníš to, dojdeš nectné pohany,
když vykonáš to, slávy největší a cti,
až zase v oitský kraj se živý dostanu.
Trud nepotrvá celý jeden den, nuž pojď!
Jen odvaž se, mě vezmi, dej mě, kam jen chceš,
buď na dno lodi, na záď nebo na přídu,
kde druhy své bych cestou nejmíň sužoval.
Dej pokyn, při Diovi, bohu prosících,
mě vyslyš, synu. Padám na kolena, ač
jsem slabý chudák, chromý. Nesmíš v samotě
mě nechat opodál stop lidských, naopak
v svůj dům mě veď a zachraň, nebo můžeš mě
vézt na Euboiu, v sídlo Chalkódontovo;
a není odtud cesta k Oitě daleká,
ni k tráchínskému svahu, k toku Spercheia
tak půvabnému — vrať mě otci milému;
už dávno oň se bojím, že mi odešel.
Vždyť mnoho jsem ho vzýval, po příchozích jsem
ho vroucně dával prosit, aby vyslal loď,
mě zachránil a domů zas mě uvedl.
Buď zemřel, nebo oni (tak se domnívám),
jak zvykem bývá sluhů, málo cenili
má slova a svou cestou spěli k domovu.

Teď k tobě, vždyť jsi poslem mým i průvodcem,
se obracím: mě zachraň, soucit měj a viz,

jak nebezpečně lidem, hrozně zchystáno
je vše: žít ve štěstí nebo zase v neštěstí.
Kdo útrap zlých je prost, hleď na zlo hrozící,
a žiješ-li kdo šťastně, hleď si života
tím více, abys náhle nebyl zahuben.

SBOR

Měj s ním soucit, pane!
Vždyť vylíčil nám spoustu
trudných, těžkých bojů —
takové ať nikdo z mých druhů nezkusí!
A jestli chováš záští k Átreovcům krutým,
chtěl bych, pane, abys
veškeré to zlo,
jež na něm spáchali,
vyvážil mu dobrem. A po čem v duchu prahne,
dej na rychlé ho lodi domů dopravit,
a tím se vyhneš, pane,
zlé bohů odplatě.

NEOPTOLEMOS

Hleď, abys nesvolil mu příliš ochotně,
a až pak budeš syt žít s chorým člověkem,
ať nesoudíš pak jinak, nežli mluvíš teď.

SBOR

Ó nikdy, nikdy přec se tohle nestane,
tu výtku abys moh' mi právem učinit.

NEOPTOLEMOS

Ba hanebné by bylo, kdybych víc než ty
já váhal cizincovu přání vyhovět.
Nu uznáš-li to, plujme! Rychle vyprav se!
I loď ho přijme, plavbu neodmítne mu.

Jen bozi ať nám dají z této země plout
dál bez pohromy tam, kam odtud přejem si!

FILOKTÉTÉS

Ó nejsladší můj den! Tys nejvlídnější muž!
Jak, drazí plavci, vám bych vskutku dokázal,
že mne jste učinili teď svým přítelem?
Nuž pojďme, synu, vzdát dřív poctu obydlí,
kde nelze bydlet. Vstup též dovnitř, abys znal,
čím živil jsem se zde, jak byl jsem srdnatý.
Vždyť myslím, že by ani okem pohlédnout
si netroufal tam nikdo jiný kromě mne.
Já z nutnosti se učil s bídou smířit se.

Neoptolemos se chystá následovat Filoktéta do jeskyně, když tu se objeví sluha přestrojený za kupce a s ním i jeden lodník

SBOR

Jen sečkejte, ať něco zvíme! Muži dva
sem jdou; z tvé lodi jeden z plavců, druhý však
je cizí; slyšte je a potom vstupte sem!

KUPEC

Ó synu Achilleův, toho průvodce,
jenž hlídal ještě s dvěma loď tvou, vybíd' jsem,
ať řekne mi, kde právě meškáš, když jsem s ním
se náhodou tam setkal, šťastně zajisté,
vždyť byl jsem zahnán k témuž břehu jako ty.
Již od Tróje jsem domů s malou výpravou
se vracel jako kupec k Peparéthu, jenž
je vínem bohatý, když cestou zaslech' jsem,
že všichni tito plavci pluli s lodí tvou;
i rozhod' jsem se, než bych mlčky dále plul,
že dám ti zprávu, vždyť nás stejný osud stih'.

Ty nevíš asi o tom, o tebe že jde,
že vůči tobě nový záměr Achájci
teď zosnovali, ne však záměr toliko:
už přistoupili k činu, aniž ustoupí.

NEOPTOLEMOS

Ó cizinče, já budu (špatný nejsem-li)
tvou péči laskavou mít v milé paměti;
však vylož mi, cos řekl, abych pochopil
ten nový řecký záměr, jejž mi zvěstuješ.

KUPEC

Kmet Foiníx již se s loďmi vydal stíhat tě
a s ním i Théseovi pluli synové.

NEOPTOLEMOS

Ti řečí chtějí mě či silou odvézt zpět?

KUPEC

To nevím; co jsem slyšel, jdu ti oznámit.

NEOPTOLEMOS

Zda Átreovcům kvůli s členy výpravy
tak horlivě by Foiníx tohle podnikal?

KUPEC

Věz, skutek je to, nejen zatím úmysl!

NEOPTOLEMOS

Proč nebyl ochoten sám k plavbě Odysseus
jak posel, či snad strach ho nějak zdržoval?

KUPEC

Když odtamtud jsem plul, tu s Diomédem on
se na jiného muže s loďmi chystali.

NEOPTOLEMOS

A kdo je ten muž, za nímž plul sám Odysseus?

KUPEC

Byl nějaký… však dřív mi pověz, co je zač
ten zde? Jen tiše mluv, ať řekneš cokoli!

NEOPTOLEMOS

To Filoktétés je, muž slavný, cizinče!

KUPEC

Teď neptej se mě víc! Sám hleď se vzchopit, a
co nejrychleji můžeš, z této země pluj!

FILOKTÉTÉS

Co říká, synu? Což mě tenhle námořník
chce potměšilou řečí tobě zaprodat?

NEOPTOLEMOS

Co míní, ještě nevím, ale musí sám
to jasně říci tobě, mně i těmto zde.

KUPEC

Ó Achilleův synu, nesmíš u vojska
mě osočit, když mluvím přes zákaz, neb mám
zisk hojný od nich za své služby, chudý muž.

NEOPTOLEMOS

Mám k Átreovcům odpor — ten pak největším
je přítelem, že též je v nenávisti má.
Když ke mně s dobrou vůlí přišels, nesmíš nic
nám zatajit z těch věcí, co jsi uslyšel.

KUPEC

Hleď, mladíku, co činíš?

NEOPTOLEMOS

Dávno hledím už.

KUPEC

Pak vinu svedu na tebe!

NEOPTOLEMOS

Jen sveď a mluv!

KUPEC

Už mluvím. Ti dva muži (slyšíš?), Odysseus,
chlap silný, a s ním pluje s přísahou sem též
syn Týdeův zde za tím cizincem, že buď
ho přemluví, neb silou odvedou.
A Řekové to zřejmě všichni slyšeli,
sám Odysseus to říkal, neboť věru měl
víc odvahy než druhý k tomu podniku.

NEOPTOLEMOS

Proč Átreovci po tak dlouhém čase teď
tak velkou pozornost mu věnovali, když
jej před dávnými lety z lodi vyvrhli?
Či touha nějaká je jala, nebo moc
a pomsta bohů, kteří splácejí zlý čin?
Já vysvětlím ti vše, nic zřejmě neslyšels.

Byl urozený věštec, Priamův to syn,
slul jménem Helenos. Však lstivý Odysseus,
jenž v noci vyšel sám, ho zajal, jak už měl
vždy pověst potupnou a hanebnou. Ten muž

tam spoutal toho věštce, přived' doprostřed
všech řeckých vojáků ten skvělý úlovek.
Ten všechno jim pak věštil: mimo jiné též,
že nedobudou nikdy hradu trójského,
když nepřesvědčí slovy toho zde a jej
sem nepřivedou z výspy, na níž bydlí teď.
Syn Láertův jak zaslech' výrok věštce, hned
všem Achájům dal slib, že muže tohoto
jim přivede až sem a všem ho ukáže;
prý bez odporu chce ho přivést, a když snad
by nechtěl, přes odpor. Ať utne, kdo by chtěl,
mu hlavu, jestliže se nezdaří ten čin.
Teď, synu, vše jsi slyšel; tobě samému,
i o koho máš péči, radím pospíchat.

FILOKTÉTÉS

Já ubožák! Tak on, ten zloduch, přislíbil
mě přemluvit a k Řekům nazpět dopravit?
Dám tak se přemluvit, jak z Hádu mrtev se
zas vrátím na světlo, jak otec jeho kdys.

KUPEC

To nevím a teď zas zpět půjdu k lodi; ať
vám k nejlepšímu zdaru božstvo pomáhá!

Odejde s lodníkem

FILOKTÉTÉS

Zda není hrozné, synu, že syn Láertův
má naději mě odvést řečí lahodnou
zas na loď, a pak Řekům všem mě ukázat?
Spíš zmiji poslech' bych, mně nejvýš protivnou,
jež tak mi ochromila nohu jedem svým.
Však on je schopen říci všechno, všeho též
se odvážit, a nyní vím, že přijde sem.

Pryč odtud, synu, aby moře rozsáhlé
nás od Odysseovy lodi dělilo.
Již pojďme! Po přestálé strasti horlivost
vždy spánek přináší a oddech potřebný.

NEOPTOLEMOS

Což nevyplujem, až nám vítr přestane
vát od přídě, vždyť nyní fouká proti nám!

FILOKTÉTÉS

Je plavba krásná vždy, když před zlem utíkáš.

NEOPTOLEMOS

To vím, i oněm však teď vítr brání plout.

FILOKTÉTÉS

Ach, nemůže klást vítr odpor lupičům,
když ukrást něco lze neb silou uchvátit.

NEOPTOLEMOS

Nu, pojďme, uznáš-li! Však zevnitř ještě dřív
si vezmi, čeho třeba, co ti nejdražší.

FILOKTÉTÉS

Co nutné, mám tam, ne však velkou zásobu.

NEOPTOLEMOS

Cò je to, co by na mé lodi nebylo?

FILOKTÉTÉS

Mám jakés listí, kterým nejspíš ránu svou
vždy uspím, takže bolest zcela poleví.

NEOPTOLEMOS

Nu přines je. Co ještě jiného chceš vzít?

FILOKTÉTÉS

Zda z mého luku šíp mi uklouzˇ nějaký,
ten nenechám tam, aby někdo ho snad vzal.

NEOPTOLEMOS

Je tedy *to* ten slavný luk, jejž nyní máš?

FILOKTÉTÉS

Ba, ten je to, jejž držím v ruce, jiný ne.

NEOPTOLEMOS

Zda smím ho zblízka spatřit, vzít a podržet
a potom jako boha v úctě políbit?

FILOKTÉTÉS

Ten můžeš, synu, mít a z věcí ostatních
se tobě dostane, co bylo by ti vhod.

NEOPTOLEMOS

Sic toužím po něm, mám však touhu takovou:
když smím jej mít, pak chtěl bych: ne-li, nechci nic.

FILOKTÉTÉS

To, synu, mluvíš zbožně — právem měj můj luk!
Jen tys mi dopřál hledět v zářné slunce dál,
zem oitskou spatřit, druhy, otce, starce již,
a z moci nepřátel tys povznesl mě zas.
Buď bez obav: ty luku smíš se dotýkat,
jej dostat a zas dát a pochlubit se, žes
jen ty sis na něj sáhl za svou dobrotu —
já sám jej získal také za dobrodiní.

NEOPTOLEMOS

Jsem rád, že spatřil jsem tě, žes mým přítelem.
Kdo dobrodiní přijme a je splácet zná,
ten nad poklady bude lepším přítelem.
Snad abys vešel.

FILOKTÉTÉS

Tam i tebe povedu,
vždyť touží neduh můj se tebe zachytit.

Oba ocházejí do jeskyně

SBOR

Já pověst slyšel jen, však nikdy nespatřil
jsem Ixióna. Ten přišel jedenkrát
k lůžku Diovu a za to všemocný
Kronův syn ho vpletl
v točící se kolo.
O jiném to nevím a též jsem neviděl,
že někoho by z lidí osud stíhal hůř
nežli Filoktéta.
Nic neučinil zlého,
nic nevzal nikomu,
k čestným lidem vždy jak čestný muž se choval,
a přece živoří takto bezectně!
Žasnu, kterak mohl,
když kolem sebe slyšel stále hukot vln,
jak mohl sám a sám
tak těžký život vést
plný nářku, slz!

Kde sám jen býval, chorý na nohu,
kde neměl souseda, druha ve strastech,
jemuž by vyplakal bolest svou hloďavou,
pomoc a soucit by našel;

kde neměl nikoho, kdo bylím léčivým,
sebraným z úrodných niv,
mohl by proud horké krve, prýštící z rány,
zastavit, když nohou zjitřenou
pronikla bolest.
Pozvolnou chůzí se vlekl
jak dítě
bez milé chůvy
hned sem, hned tam,
kdekoli snadno
by potřebnou obživu získal,
když na chvíli ustala
bolestná muka.

Z posvátné země
si nesbíral plodiny,
ani pokrmy jiné, jež jedí
lidé, uvyklí na chléb.
Jen když prudce letící šíp
vystřelil z pružného luku,
jídlo žaludku skýtal.
Ach, ta nešťastná duše!
Bezmála po deset let
nemohl vínem,
tím lahodným nápojem,
potěšit mysl.
Jen pátral, a jestliže zjistil,
kde je stojatá voda,
tam pak pokaždé
mířil.

Teď se však se synem setkal
otce ušlechtilého,
a ze strastí povstane

přešťastný, velký a silný;
když tolik zde měsíců strávil,
nyní ho Neoptolemos
na lodi brázdící moře
doveze k otcovu sídlu,
k mélijským vílám,
ku břehům Spercheia řeky,
tam, kde hrdina s kovovým štítem,
Héraklés, blízký bohům,
k nebi se vznášel,
ozářen plamenem božským,
nad vrchy
skalnaté Oity.

Sbor. Neoptolemos vyjde z jeskyně a za ním se namáhavě belhá Filoktétés

NEOPTOLEMOS

Nu, pojď už, chceš-li! Proč tak náhle bez příčiny
ses odmlčel a stojíš jako omráčen?

FILOKTÉTÉS

Ach, ach!

NEOPTOLEMOS

Co je?

FILOKTÉTÉS

Nic zlého, synu! Dál se ubírej.

NEOPTOLEMOS

Čis nával bolesti snad v noze ucítil?

FILOKTÉTÉS

Ne, naopak! Mám pocit jakés úlevy.

Bolestně

Ach, bozi!

NEOPTOLEMOS

Proč bohy voláš tak a sténáš přitom zle?

FILOKTÉTÉS

Nu, aby přispěli nám vlídně k ochraně.
Ach, ach!

NEOPTOLEMOS

Čím trpíš, neřekneš? Proč takhle mlčet chceš?
Vždyť zřejmě v této chvíli velká muka máš!

FILOKTÉTÉS

Je po mně, synu! Dál už nelze před vámi
tu hroznou bolest skrýt. Ach ouvej, proráží,
ach, proráží! Já chudák, ach, já nešťastník!
Je po mně, synu! Ach, jak, dítě, hryže to!
Ach ouvej, ouvej, ach, jak bolí, bolí to!
Ach, synu, při bozích, zda meč máš po ruce,
hned do ruky ho uchop, sekni do nohy
a rychle utni ji! Můj život nešetři!
Už s mečem, synu, pojď!

NEOPTOLEMOS

Co najednou se zase stalo nového,
že takto naříkáš, tak sténáš nad sebou?

FILOKTÉTÉS

Přec víš to, synu!

NEOPTOLEMOS

Co je?

FILOKTÉTÉS

Víš to, hochu, víš!

NEOPTOLEMOS

Co je ti? Nevím to!

FILOKTÉTÉS

Že nevíš? Ouvej, ach!

NEOPTOLEMOS

Je hrozné, jak se vzmáhá břímě choroby!

FILOKTÉTÉS

Ba hrozné, nevýslovné! Soucit se mnou měj!

NEOPTOLEMOS

Co tedy dělat mám?

FILOKTÉTÉS

Jen z bázně nezraď mě;
má nemoc občas přijde, vrcholí a zas
se vytratí.

NEOPTOLEMOS

Ach běda, běda, nešťastný!
Tys věru nešťastný vším tímto trápením!
Mám uchopit tě snad a podepírat tě?

FILOKTÉTÉS

To vůbec ne! Jen vezmi tady ten můj luk,
jak právě žádals mě, jej chraň a opatruj,
než trýzeň choroby, jež sužuje mě teď,
zas povolí; mě totiž spánek pokaždé
se zmocní, jak to zlo zas pomine, však dřív

se nedá utišit. Je tedy třeba mě
pak nechat klidně spát. A přijdou-li v ten čas
sem oni škůdci, prosím při bozích, ten luk
ať po dobrém či po zlém, ani podvodem
jim nesmíš vydat, abys nezpůsobil smrt
sám sobě, ani mně, jenž v tvé jsem ochraně.

NEOPTOLEMOS

Měj důvěru v mou bdělost! Vydán nebude,
leč tobě a též mně — jen klidně mi ho dej!

FILOKTÉTÉS

Zde máš ho, synu! Pros však Závist pokorně,
ať luk ten moře útrap nepřinese ti
jak mně a tomu, jenž ho získal přede mnou.

NEOPTOLEMOS *přijímá luk*

Ať splní se náš cíl! Ať, bozi, nastane
nám pohodlná plavba, klidná, do těch míst,
kam přikazuje bůh a míří výprava.

FILOKTÉTÉS

Však strach mám, synu, že je marná prosba tvá,
neb zase rudá krev z té rány hluboké
mi kane, prýští ven, zas čekám novou strast.
Ach běda!
Ach běda, noho, jaké zlo mi působíš!
Už plíží se,
už blízko přichází. Ach, jak jsem ubohý!
Teď víte vše. Jen nikam neutečte mi!
Ach ouvej!
Ó vládce z Ithaky, ať bolest taková
též pronikne tvou hruď skrznaskrz! Běda, ach,
a ještě jednou běda! Vy dva vůdcové,

ty, Agamemnone i s Meneláem, kéž
ta nemoc stejnou dobu za mne trápí *vás!*
Ach běda mi!
Ó smrti, smrti, proč tak stále den co den
tě volám, ty však nikdy nechceš přijít sem?!
Ty, synu šlechetný, ach, uchop mě a spal
mě ohněm Lémnejským, tím velmi proslulým,
ó synu šlechetný! To učinit i já
kdys uznal za vhodné též synu Diovu
zde za tuhletu zbraň, již nyní chráníš ty.
Co na to říkáš, synu?
Co říkáš? Cože mlčíš? Kde jsi v myšlenkách?

NEOPTOLEMOS

Už dávno lkám a vzdychám nad tvým neštěstím!

FILOKTÉTÉS

Buď, synu, zmužilý! Jak prudce na mne vždy
má trýzeň dolehne, tak rychle zmizí zas.
Jen prosím, samotného nenechej mě zde!

NEOPTOLEMOS

Buď klidný, počkám tu!

FILOKTÉTÉS

Že počkáš?

NEOPTOLEMOS

Tím buď jist!

FILOKTÉTÉS

Však nechci žádat, synu, abys přísahal!

NEOPTOLEMOS

Vždyť bez tebe já odtud nesmím odejít!

FILOKTÉTÉS

Dej ruku na ten slib!

NEOPTOLEMOS

Tu dávám, zůstanu!

FILOKTÉTÉS

A nyní tam mě, tam...

NEOPTOLEMOS

Co myslíš?

FILOKTÉTÉS

Nahoru!

NEOPTOLEMOS

Co blábolíš zas? Co se díváš k obloze?

FILOKTÉTÉS

Ach, pusť mě, pusť!

NEOPTOLEMOS

Kam pustit?

FILOKTÉTÉS

Jen mě pusť!

NEOPTOLEMOS

To nelze!

FILOKTÉTÉS

Dotykem mě zcela zahubíš!

NEOPTOLEMOS

Nu pouštím tě, když lépe tomu rozumíš.

FILOKTÉTÉS

Ó Země, zmořeného přijmi mě, jak jsem!
Má nemoc už mi nedá nikdy zpříma stát.

Klesne k zemi a začíná usínat

NEOPTOLEMOS *ke sboru*

Již zanedlouho zřejmě spánek zdolá ho,
vždyť hlava tomu muži vzad se naklání.
Hle, aspoň pot mu stéká z těla celého
a vpředu na noze mu žíla praskla, z níž
krev černá tryská mu. Nuž nechme, přátelé,
ho v klidu, aby mohl v spánek upadnout.

PRVNÍ POLOSBOR

Spánku, neznalý útrap a bolu, Spánku,
zavítej k nám svým lahodným dechem,
oblažuj nás, oblažuj, bože!
Odvracej záři od jeho očí,
nyní rozlitou nad ním.
Zavítej, zavítej k nám jak lékař!

K Neoptolemovi

Pomni, ó synu, kde počkat, kam jít?
A oč máme pečovat my?

Ukazuje na Filoktéta

Vždyť už to vidíš.
Proč s úkolem čekat?
Příhodný Čas, ten rozhodčí všeho,
rychle si dobude úplné moci.

NEOPTOLEMOS *radostně*

On neslyší už nic, já vidím však, že marně
čekáme na jeho luk, když budeme bez něho plout!
Jeho je vítězný věnec, bůh jeho nám přikázal přivézt.
Potupné, hanebné je tím chlubit se lživě,
co splněno není!

DRUHÝ POLOSBOR

O tohle, synu, se postará bůh.
Však co mi chceš v odpověď říci,
jen tiše, tiše, můj milý,
tichými slovy mi sděluj!
Vždyť spánek všech nemocných lidí
je nespánek, který vše vidí.
Proto co nejlépe můžeš,
potají hleď, hleď potají, abys
proveď záměry lstné!
Víš přece, o čem já mluvím!
Když to ale jinak uděláš, než chci,
spatří chytří lidé velký neúspěch.

SBOR

Vítr je příznivý, synu!
Ten muž teď nevidí, pomoci nelze mu,
na zemi rozložen spí jako za noci,
prospěšný spánek ho sílí.
Rukama, nohama nepohne, nevnímá nic,
hledí jak ten, kdo spočinul v Hádu.
Dbej, zda příhodně mluvíš.
Ale co dobře svým rozumem chápu,
synu, je toto:
Provést čin bez bázně znamená zvítězit.

NEOPTOLEMOS

Teď mlčet velím všem a rozum neztrácet,
vždyť muž ten mrká okem, hlavu pozvedá!

FILOKTÉTÉS *se probudí*

Ó světlo, vzešlé po spánku! A cizinci
(v což nemohl jsem doufat) věrně střeží mě!
Já nikdy bych si nebyl, synu, pomyslil,
že odhodláš se tady přečkat útrpně
mé trampoty, a tak mi přispět na pomoc.
Ne tak se Átreovci odhodlali kdys
to lehce se mnou snést, ti dobří vůdcové!
Však ty, muž šlechetný a zrozen z rodičů
též šlechetných, jsi málo toho všeho dbal,
ač všude bylo plno křiku, zápachu.
A nyní, synu, když (jak zdá se) strasti své
jsem pustil z mysli, cítím načas úlevu,
ty sám mě, synu, zvedni, ty mě postav též
a nakonec, až zcela zmizí únava,
my pospěšme si na loď, kvapně odplujme!

NEOPTOLEMOS

Mám radost, že tě vidím (nedoufal jsem již),
jak bezbolestně hledíš, dýcháš doposud!
Vždyť jevily se známky v té tvé nemoci,
jež stále svírá tě, jak nebyl bys už živ.
Teď sám se zvedni, nebo chceš-li raději,
ukáže na své průvodce
ti zde tě ponesou; vždyť nelze prodlévat,
když ty ses rozhoď se mnou takto jednat dál.

FILOKTÉTÉS

Dík, synu, za to měj! Jak míníš, zdvihni mě,
své druhy nech, ať zápach zlý je netrápí

dřív, nežli třeba je — vždyť potom na lodi
dost obtížné jim bude se mnou přebývat.

NEOPTOLEMOS

Buď po tvém! Nuže, vstaň, sám na nohou se drž!

FILOKTÉTÉS

Buď bez obav! Stát zpříma je můj běžný zvyk.

NEOPTOLEMOS

Ach běda! A jak dál si já mám počínat?

FILOKTÉTÉS

Co míníš, synu? Kam jsi řečí odbočil?

NEOPTOLEMOS

Jsem v úzkých. Nevím sám, co dál ti vykládat.

FILOKTÉTÉS

Že ty jsi s něčím v úzkých?! Synu, nemluv tak!

NEOPTOLEMOS

Až tam jsem však už dospěl v této trampotě!

FILOKTÉTÉS

Snad nezkrušila tě má nemoc odporná,
že nechceš mě už odvézt s sebou na lodi?!

NEOPTOLEMOS

Vše odporným se stává, když kdo nehledí
k své povaze a jedná, jak se nesluší.

FILOKTÉTÉS

Je s otcovými mravy ve shodě tvá řeč
i čin, když poctivému muži pomáháš.

NEOPTOLEMOS

Mě dávno trápí, že se špatným projevím.

FILOKTÉTÉS

Ne tím, co konáš — leda tím, jak mluvíš teď!

NEOPTOLEMOS

Co dělat, Die? Zas mám špatným shledán být,
když skrývám to, co nemám, přehanebně lžu?

FILOKTÉTÉS

Zda rozum zdravý mám, mě zřejmě tento muž
lstně rozhod' opustit a odplout chystá se.

NEOPTOLEMOS

Ne, nerozhodl. Spíš se dávno trápím tím,
že mohl bych tě vézt zas v moře nových běd.

FILOKTÉTÉS

Ach, synu, co to mluvíš? Věru nechápu!

NEOPTOLEMOS

Nic netajím ti: musíš totiž do Tróje
plout k Řekům, k výpravě těch Átreovců dvou.

FILOKTÉTÉS

Ach, cos to řekl?

NEOPTOLEMOS

Dříve nelkej, než to zvíš!

FILOKTÉTÉS

Co vědět mám? Co hodláš se mnou učinit?

NEOPTOLEMOS

Z těch běd tě nejdříve chci zachránit a pak
jít s tebou společně pláň trójskou vyplenit.

FILOKTÉTÉS

To skutečně chceš provést?

NEOPTOLEMOS

Nutnost velkou moc
v tom má; ty nezlob se, až všechno vyslechneš.

FILOKTÉTÉS

Je po mně veta! Zrazen jsem já ubožák!
Cos, cizinče, mi proved'? Ihned vrať mi luk!

NEOPTOLEMOS

To není možné, neboť vládce poslechnout
mi spravedlnost káže a též prospěch můj.

FILOKTÉTÉS

Tys hrůza úplná, zlý oheň, nejhorší
jsi strůjce této šalby — jaks mě oklamal!
Cos učinil mi? Na mne, smělče, nestydíš,
se dívat — prosebníka, jenž ti svěřen byl?
Když ukrad' jsi mi luk, tím život jsi mi vzal!
Zas vrať ho, prosím, synu, vrať ho, prosím tě!
Ach, při otcovských bozích — život neber mi!
Já nešťastný! Už ani na mne nemluví,
zpět hledí, jak by nikdy nechtěl mi ho dát.
Ó zátoky, ó úskalí, zvěř družně žijící
tu v horách, i vy příkré, srázné skály zde!
Vám, zvyklým se mnou žít, to s pláčem žaluji,
jen vám, neb nevím, komu jinému to říct,
co Achilleův syn mi zlého způsobil!

Mě slíbil domů vézt, však veze do Tróje!
Ten pravici mi podal, luk však posvátný
mi odňal Héraklea, syna Diova,
a ukázat ho touží tam těm Argejcům!
Mě jal a silou vede jako siláka;
že hubí mrtvého, jen obraz mlhavý,
stín dýmu, netuší. Vždyť kdybych silný byl,
mě nedostal by ani takto, leda lstí!
Teď oklamán jsem, nešťastník! Co dělat mám?
Nuž vrať jej, vzpamatuj se aspoň teď, kdo jsi.
Co říkáš? Mlčíš? Pouhé nic jsem, nešťastník!
Ó skálo s dvojím vchodem! K tobě zas jdu zpět,
jen holý život mám — ne však potravu.
Sám v této sluji zchřadnu, neboť nebudu
svým lukem lovit ptáky křídlaté, ni zvěř
zde po horách. A sám, až zemřu, ubožák,
těm hody poskytnu, jichž masem byl jsem živ,
a ti, jež dřív jsem lovil, uloví teď mne.
Smrt jejich, ubožák, teď splatím smrtí svou
skrz toho, jenž se jevil prost vší špatnosti.
Kéž zhyneš! Ne však dřív, než poznám, zdali snad
svou vůli nezměníš. Když ne, pak zemři zle!

NÁČELNÍK SBORU

Co učiníme, pane? Na tobě teď je
buď odplout, nebo jeho prosbě vyhovět.

NEOPTOLEMOS

Mě tady nad tím mužem hrozný soucit jal,
a ne až teprv nyní, nýbrž dávno už.

FILOKTÉTÉS

Ach, synu, pro bohy se smiluj, lidem všem
se nevydávej v hanbu, žes mě podvedl!

NEOPTOLEMOS

Ach běda mi, co dělat? Nikdy ze Skýru
já odejít jsem neměl! To mě mrzí tak!

FILOKTÉTÉS

Ty nejsi špatný; od špatných ses naučil
však hanebnosti, zdá se; tu teď jiným nech,
jimž přísluší, a vypluj, jak mi vrátíš zbraň.

NEOPTOLEMOS

Co dělat, přátelé?

Podává luk Filoktétovi. Vtom vstoupí Odysseus

ODYSSEUS

Co děláš, zbabělče!
Ten luk hned vydáš mně a potom odejdeš!

FILOKTÉTÉS

Ach běda, koho slyším? Odyssea snad?

ODYSSEUS

Buď jist, že Odyssea. Na mne díváš se.

FILOKTÉTÉS

Ach, prodán jsem a zničen! To byl tedy ten,
jenž se mne zmocnil a zbraň mou uloupil.

ODYSSEUS

Buď jist, že já, ne jiný! To ti stvrzuji!

FILOKTÉTÉS *k Neoptolemovi*

Vrať, synu, podej mi můj luk.

ODYSSEUS

To nikdy on,
byť toužil, neučiní! Musíš však i ty
jít s těmito,
ukáže na své průvodce
sic odvedou tě násilím.

FILOKTÉTÉS

Ty lumpe lumpů všech, ty nejdrzejší, ti
že silou odvedou mě?

ODYSSEUS

Nepůjdeš-li sám!

FILOKTÉTÉS

Ó Lémne ostrove, ty ohni přemocný,
jejž stvořil Héfaistos, že násilím mě má
on odvézt z tvého kraje? To přec nelze snést!

ODYSSEUS

Je Zeus však, abys věděl, Zeus té země pán,
to *on* tak určil, Zeus! Já pomáhám mu jen.

FILOKTÉTÉS

Ty ohavo, jak lživé věci vymýšlíš,
když bohy předstíráš a lháře činíš z nich!

ODYSSEUS

Ctím pro pravdu je — ty však s námi musíš jít.

FILOKTÉTÉS

Já říkám ne!

ODYSSEUS

Já *ano*. Musíš poslechnout!

FILOKTÉTÉS

Já chudák! Zřejmě otec jako otroka
mě zplodil, neučinil mužem svobodným!

ODYSSEUS

To ne, však podobného rekům, s nimiž ty
máš dobýt Tróje, mocí z kořen vyvrátit.

FILOKTÉTÉS

Ne, nikdy, ani kdybych všechno zlo měl snést,
zde u té strmé skály dokud budu stát.

ODYSSEUS

A co chceš dělat?

FILOKTÉTÉS

Dolů skočím ze skály
a o tu skálu hned si hlavu zkrvavím.

ODYSSEUS

Jen držte ho, ať není schopen provést to!

Průvodci se ho chopí

FILOKTÉTÉS

Ó ruce mé, jak vy bez milé tětivy
teď trpíte, když tento muž se chápe vás!
Nic šlechetného nemáš v mysli, žádnou čest,
když zaskočils mě zas, když ulovils mě tím,
že za chlapce ses ukryl, jehož neznal jsem,
jenž nebyl hoden tebe, byl však hoden mne,

nic spáchat nedoveď, leč plnit příkazy,
a nyní, jak je jasné, nese bolestně,
že zavinil on sám, co já jsem vytrpěl.
Tvá hříšná duše však, vždy skrytě slídící,
jej dobře vycvičila ve zlu mistrem být,
ač nebyl k tomu stvořen a též nechtěl to!
A teď jsi, bídáku, mě svázal s úmyslem
mě odvézt z břehu, kams mě vyvrh', kde jsem sám
byl bez přátel a vlasti, mrtev zaživa.
Ach běda mi!
Kéž zhyneš! A já často tohle jsem si přál.
Vždyť božstvo neskýtá nic příjemného mi,
ty v radostech však žiješ; já se trápím tím,
že v mnoha strastech tady žiju, ubožák,
i tobě k posměchu, i Átreovcům též,
těm dvěma vůdcům, kterým ty v tom pomáháš.
A přece s nimi plul jsi, lstí a násilím
pak donucen; já ale s loďmi sedmi jsem
plul dobrovolně, chudák! Oni nectně mne,
jak říkáš, odvrhli — ti tvrdí však, že ty!
Proč vedete mě teď? Proč vlečete mě, proč?
Vždyť ničím nejsem — pro vás dávno mrtev jsem!
Ty, přeprotivný bohům, nyní nejsem ti
pln zápachu a chromý? Před mým zrakem jak
lze bohům pálit žertvy, konat úlitbu?
Vždyť to ti bylo záminkou mě vyhodit!
Ó zhyňte bídně, zhyňte, křivdu právě mně
že činíte, ač dbá-li božstvo o právo.
A vím, že dbá. Vždyť nikdy s touto výpravou
přec byste nevypluli za mnou, ubohým,
však byl tu božský osten, jenž vás ke mně hnal.
Zem otců a vy, bozi, všechno vidoucí,
ach, splaťte všem jim, splaťte aspoň po čase
to zlo, ač máte-li i se mnou útrpnost!

Ač žalně žiju, kdybych zhynout spatřil je,
pak měl bych pocit, že už nejsem nemocen.

NÁČELNÍK SBORU

Je tvrdý, Odysseo! Tvrdě promluvil
ten cizinec a nechce strastem ustoupit.

ODYSSEUS

Já mnoho k jeho slovům moh' bych doplnit,
jen čas mít; přidám teď jen jeden dodatek:
kde takových je třeba, takový jsem já;
kde o ctnostné však jde a spravedlivé, tam
bys sotva zbožnějšího našel nade mne.
Sic v povaze mám touhu všude vítězit
krom nad tebou — rád nyní tobě ustoupím.
Jen pusťte ho a dál se ho už netkněte!
Jej nechte meškat zde. Když máme tuto zbraň,
nám tebe netřeba. Vždyť Teukros u nás je
a ten se stejně vyzná v tomto umění;
i já, jenž o nic hůř než ty, jak myslím, s ní
znám zacházet a na cíl mířit. K čemu je
nám třeba tebe? Blaze žij zde na Lémnu!
Už pojďme! A tvůj dar snad brzy zjedná mi
tu čest a slávu, kterou ty jsi získat měl.

FILOKTÉTÉS

Co ubožák si počnu? Běda! Ty se chceš,
mou zbraní ozdoben, všem Řekům ukázat?

ODYSSEUS

Už na mne nemluv nic, už odtud ocházím.

FILOKTÉTÉS *k Neoptolemovi*

Ó synu Achilleův, už nikdy ani ty
zde nepromluvíš ke mně, takhle odejdeš?

ODYSSEUS *k Neoptolemovi*

Ty jdi a nehleď na něj, ač jsi šlechetný,
sic zkazíš to, co šťastně zdařilo se nám!

FILOKTÉTÉS *ke sboru*

Což, cizinci, i vy, když *tak* jsem opuštěn,
mě necháte a soucit se mnou nemáte?

NÁČELNÍK SBORU

Nám vládne na lodi ten mladý muž; co on
ti sdělí, to i my ti říci musíme.

NEOPTOLEMOS

Mně vyčte Odysseus, že plně cítím s ním;
však chce-li to ten chudák, posečkejte tu
tak dlouho, až si plavci loď zas připraví,
a my se zatím k bohům můžem pomodlit.
A příznivější mysl i on snad mezitím
nám ukáže. My dva si tedy pospěšme,
a vy, až zavoláme, rychle spějte k nám.

Neoptolemos s Odysseem odejde

FILOKTÉTÉS

Má dutá skalní skrýše,
i studená i teplá? Já ubohý tě nikdy
neměl opustit;
však zato uvidíš
brzy i mou smrt.
Ach běda, běda mi!
Můj nuzný příbytku, jak hojným nářkem již
já tě naplnil! Zdali budu mít
dost denních potřeb tu? A odkud získám je?
Či doufat mám, že budu
jídlo mít i dál?

Kéž do vzdušných mě výšin odtud plaší ptáci
vznesou ostrým větrem —
sil už nemám víc!

SBOR

Ty sám sis to, jen sám přece způsobil!
Odnikud ti nepřines'
osud neblahý
více zla,
vždyť zvolils horší úděl místo lepšího,
ač mohls dosáhnout
štěstí.

FILOKTÉTÉS

Ach, já ubožák, ach, já ubožák
strastmi deptaný!
Nikoho už nemám, ach, já nešťastný,
kdo by z lidí se mnou v budoucnu chtěl bydlet.
V samotě mám zemřít,
ach běda, běda!
Nemohu si dále nosit potravu,
nemám hbité šípy, abych v silné ruce
jimi mohl vládnout.
Byl jsem lstivou řečí hrozně oklamán,
potměšilou myslí.
Kéž bych aspoň spatřil, aby také ten,
kdo si tohle smyslil,
stejně dlouhou dobu
prožíval mé strasti!

SBOR

Jen sudba, sudba bohů
tě vedla do mých rukou,
nikoli má lest.

Sveřepou svou kletbu k jiným vysílej!
Vždyť i já mám jenom tohle na srdci,
abys neodmítal
přátelství.

FILOKTÉTÉS

Ach běda mi, ach běda.
On kdesi na šedivém mořském břehu sedí,
mně se vysmívá,
mává mou neblahou zbraní,
které se až dosud
nikdo nedotkl.
Milený můj luku, ty z důvěrných rukou
byl jsi mi násilím vzat,
a jestliže smysly máš též,
jistěže truchlíš, když vidíš,
kterak už já, kdys Héraklův druh,
nikdy tě užívat nemám,
ba ani v budoucnu ne,
nýbrž prohnaný muž
se nadále stane tvým pánem.
Uvidíš hanebný klam
odporného muže, záští plného,
který už napáchal tisíce běd,
tak velikých, jaké by nikdo
si nemohl
proti mně smyslit.

SBOR

Je slušné, aby muž si vytkl bezpráví;
ale když je vytkl, ať dále jeho jazyk
nevypouští slova plná nenávisti!
Ten byl přece vybrán od velkého počtu,
splnil jejich příkaz;
společného dobra pomocníkem byl.

FILOKTÉTÉS

Ó hejna ptáků, zvířat
očí jiskřivých,
která živí, chová
tento horský kout,
mne z obydlí mého
nikdy nezlákáte!
Neboť nemám v rukou
kdys mocné střely své,
já, teď tak nešťastný!
Teď nedbale je toto místo chráněno,
nemáte už čeho dále se tu bát.
Jen pojďte sem! Je chvíle,
kdy smíte na oplátku se podle libosti
nečistým mým masem
nažrat dosyta,
neboť já svůj život
vbrzku ukončím.
Odkud jídlo brát? Kdopak na světě
může žít, když nemá
docela nic z toho,
co jen žírná země
darů rozdává?

SBOR

Vážíš-li si hosta, pak při bozích pojď k nám
se vší oddaností, se vší vroucností.
Jen rozvaž, dobře rozvaž, že těm trampotám
je možné uniknout. Však bolestné je dál se
jimi užírat a nerozum je zcela
snášet moře útrap s nimi spojených.

FILOKTÉTÉS

Připomněls mi znova, znova starou bolest,
ty nejmilejší mi z přátel dřívějších.

Pročpak jsi mě zničil? Cos to způsobil?

SBOR

Cos to řekl jen?

FILOKTÉTÉS

Tys doufal, že mě odvezeš
v zem trójskou, odpornou!

SBOR

To by bylo myslím, nejlépe!

FILOKTÉTÉS

Už jděte ode mne!

SBOR

Co kážeš mi, to rád,
rád ti učiním.
Pojďme, pojďme už,
každý ať jde ke své
práci na lodi!

Sbor se chystá odejít.

FILOKTÉTÉS *zoufale*

Při Diovi prosím,
kletby mstiteli,
neodcházej odtud!

SBOR

Mírni se!

FILOKTÉTÉS

Zůstaňte tu, probůh,
hosté z ciziny!

SBOR

Co povídáš?

FILOKTÉTÉS

Ach běda mi, bozi, ach běda mi, bozi!
Jsem zničen, ubožák!
Ach noho, noho má, co v příštím životě
mám s tebou udělat?
Vraťte se, cizinci, zas pojďte sem zpět!

SBOR

Co máme dělat, když úmysl dáváš
najevo jiný než dřív?

FILOKTÉTÉS

Nelze se na toho zlobit,
kdo strašlivým bolem se zmítá
a pak zpozdile mluví.

SBOR

Pojď tedy, ubohý, jak ti kážeme!

FILOKTÉTÉS

Ach, nikdy, nikdy! Vězte toto bezpečně,
nechať sám pán ohně, hromem vládoucí,
přijde zničit mě blesky zářnými!
Ať zhyne Ílion a pod ním všichni ti,
kteří kvůli noze směle zhrdli mnou!
Aspoň jednu prosbu mi splňte, cizinci!

SBOR

Cože, co to říkáš?

FILOKTÉTÉS

Má-li někdo meč nebo nějakou snad zbraň
nebo sekeru, podejte mi ji!

SBOR

Řekni, jaký čin chceš provést násilný!

FILOKTÉTÉS

Chci useknout si hlavu i s údy se všemi.
Už sebevraždu v mysli, už sebevraždu mám.

SBOR

A proč?

FILOKTÉTÉS

Chci pátrat po svém otci.

SBOR

A v které zemi?

FILOKTÉTÉS

V podsvětí. Můj otec
už není na světě!
Má otčino, mé město!
Jak mohl bych tě spatřit, já nešťastný muž,
který opustil posvátný tvůj tok
a nepřátelským Řekům spěchal na pomoc?
Jsem zničen, nejsem nic!

Belhá se k jeskyni. SBOR, později Odysseus a Neoptolemos

SBOR

Už dávno, ne až teď, bych býval k lodi své
se ubíral, však vtom již zcela nablízku

jsme zhlédli Odyssea, kráčel přímo k nám,
a jemu po boku též Achilleův syn.

ODYSSEUS

Jen řekni, proč se ženeš cestou zpáteční
s tak neobvyklým spěchem, kvapně, narychlo?

NEOPTOLEMOS

V čem dříve pochybil jsem, to chci napravit.

ODYSSEUS

Tak hrozně mluvíš? V čempak byla chyba tvá?

NEOPTOLEMOS

Že tebe poslech' jsem a vojska celého.

ODYSSEUS

Což udělal jsi něco, co se nesluší?

NEOPTOLEMOS

Že toho muže lstí jsem doběh' hanebně.

ODYSSEUS

A koho, běda! Nechceš přec nic zhoubného!

NEOPTOLEMOS

Nic zhoubného — jen syna Poiantova chci...

ODYSSEUS

Co podnikáš? Hle, jaký přepadl mě strach!

NEOPTOLEMOS

zas přinést tento luk, vždyť jemu jsem ho vzal!

ODYSSEUS

Co říkáš, proboha? Což míníš vrátit ho?!

NEOPTOLEMOS

Já hanebně ho odňal, nemám právo naň!

ODYSSEUS

Či — pro bohy — mě jenom škádlíš řečí svou?

NEOPTOLEMOS

Tak jest, když škádlením je mluvit pravdivě.

ODYSSEUS

Co, synu Achillův, tím míníš, cos to řek'?

NEOPTOLEMOS

Chceš dvakrát či snad třikrát pronést slova ta?

ODYSSEUS

Kéž nebyl bych je slyšel ani jedenkrát!

NEOPTOLEMOS

Tak nyní dobře věz, žes všechno uslyšel!

ODYSSEUS

Je kdosi, je, kdo tento čin ti překazí!

NEOPTOLEMOS

Co říkáš? Kdo mi v tomto může zbraňovat?

ODYSSEUS

Nu všechen řecký lid — a mezi ním i já!

NEOPTOLEMOS

Ne, neříkáš, ač chytrý, pranic chytrého!

ODYSSEUS

Ty nemluvíš však chytře, ani nejednáš!

NEOPTOLEMOS

Však jestli je to správné, je to nad chytrost.

ODYSSEUS

Jak bylo by to správné, chceš-li pustit to,
cos dostal na mou radu?

NEOPTOLEMOS

Chybu hanebnou,
svou vlastní chybu, zkusím sám zas napravit.

ODYSSEUS

Což nebojíš se přitom vojska řeckého?

NEOPTOLEMOS

Jsem v právu, proto nemám strach z tvé pohrůžky.
V tom nepoddám se ani síle rukou tvých!

ODYSSEUS

Pak budem válčit s tebou, a ne s Trójany!

NEOPTOLEMOS

Co má se stát, to staň se!

ODYSSEUS

Vidíš pravici,
jak sahá na rukojeť?

NEOPTOLEMOS

Nuže, viz i mne,
že totéž činím, ne se teprv rozmýšlím.

Tasí meč

ODYSSEUS

A přece nechám tě! Však všemu vojsku to
hned půjdu oznámit, a to tě potrestá.

Poodejde

NEOPTOLEMOS *za Odysseem*

Už zmoudřel jsi! Buď moudrým tak i v budoucnu,
a ušetříš si věru pláč a zármutek.

Volá do jeskyně

Teď, synu Poiantův, ó Filoktéte, slyš:
své skalní přístřeší již opusť, vyjdi ven!

FILOKTÉTÉS *z jeskyně*

Co zas tu u jeskyně vzniká křik a hluk?
Proč na mne voláte? Co chcete, cizinci?

Vychází z jeskyně a spatří Neoptolema

Ó běda, zlá to věc! Snad přece nechcete
sem jít a k dávným strastem nové přidávat?

NEOPTOLEMOS

Buď bez obav a poslyš, co ti přináším.

FILOKTÉTÉS

Ba, strach mám, vždyť i dřív mi vzešlo z krásných slov
jen zlo, když řečí tvou já dal se přemluvit.

NEOPTOLEMOS

Což není možné změnit svoje mínění?

FILOKTÉTÉS

Byls právě takový, když mámils na mně luk:
jen v řeči věrohodný, v nitru lest a klam.

NEOPTOLEMOS

Však ne již nyní! Rád bych slyšel od tebe,
zda rozhodl ses pevně zůstat zde, či přec
plout s námi?

FILOKTÉTÉS

Přestaň už a dále nemluv tak!
Vždyť cokoli bys řekl, mluvíš do větru!

NEOPTOLEMOS

Jsi tedy rozhodnut?

FILOKTÉTÉS

Ba víc než říci lze.

NEOPTOLEMOS

Já chtěl tě svými slovy zcela přesvědčit;
však nemluvím-li vhod, co říkám, raději
už zmlknu.

FILOKTÉTÉS

Všechno to bys mluvil zbytečně!
Mou mysl nemůžeš si nikdy naklonit,
vždyť lstivě jsi mě podvedl, zbavil života,
teď přišels ke mně a zas domlouváš mi — ty,
tak výtečného otce synu přebídný!
Kéž zahynete! Nejdřív Átreovci, pak
syn Láertův i s tebou!

NEOPTOLEMOS

Neproklínej dál
a přijmi zde z mé ruky šípy své a luk.

FILOKTÉTÉS

Cos řekl?! Či mi chystáš lest už podruhé?

NEOPTOLEMOS

Že ne, buď svědkem Zeus, bůh mocný, nejvyšší!

FILOKTÉTÉS

To přemilá jsou slova, pravdu mluvíš-li.

NEOPTOLEMOS

To zjeví bezpečně i skutek. Vztáhni, hle,
již pravici a budeš pánem zbraní svých.

Filoktétés přijímá luk; vtom přiskočí

ODYSSEUS

To zakazuji jménem Átreovců dvou
i všeho vojska — bozi, buďte svědky mi!

FILOKTÉTÉS

Čí je to, synu, hlas? Zda Odyssea jsem
tu nezaslech'?

ODYSSEUS

Jej vidíš zblízka, zřetelně!
Já násilím tě na pláň trójskou přivedu,
ať Achilleův syn si přeje to, či ne!

FILOKTÉTÉS *namíří na Odyssea*

Máš po radosti, šíp když zasáhne svůj cíl!

NEOPTOLEMOS *zadrží Filoktétovi ruku*

Ne, nikdy (při bozích)! šíp na něj nevypusť!

FILOKTÉTÉS

Pusť, pro bohy, mi ruku, synu nejdražší!

NEOPTOLEMOS

Ne, nepustím!

FILOKTÉTÉS

Ach, proč mi bráníš usmrtit
svým šípem protivníka, toho zloducha?

NEOPTOLEMOS

To nebylo by ke cti mně ni tobě, věř!

FILOKTÉTÉS

Věz tedy aspoň to, že náčelníci vojsk,
všech Řeků, liví hlasatelé v boji jsou
jen zbabělci, však v řečech smělí, odvážní!

NEOPTOLEMOS

Nu budiž! Luk již máš a není důvod, proč
bys dál se na mne hněval neb mi vyčítal.

FILOKTÉTÉS

V tom souhlasím. Svůj původ, z něhož vzešel jsi,
tím ukázals: tvým otcem není Sísyfos,
leč Achilleus, ten rek, jenž pověst nejlepší
z všech živých lidí měl, teď ze všech zemřelých.

NEOPTOLEMOS

Jsem potěšen, že mého otce velebíš

a také mne; však poslyš, co zas od tebe
já toužím získat: osud daný od bohů,
ten lidé musí nutně snášet. Ale ti,
co dobrovolně ve svých strastech trvají,
jak právě ty, těm nikdo ani odpustit,
ni právem litovat je přece nemůže.
Ty popuzen mou radu odmítáš, a kdo
ti z náklonnosti mírně domlouvá, ty hned
ho nenávidíš jako zlého odpůrce.
Však přec ti řeknu (Zeus, bůh přísah, svědkem buď!) —
to pamatuj si dobře, zapiš do srdce!
To boží úděl je, žes chorý bolestně,
vždyť přiblížil ses k hadu, strážci Chrýsinu,
jenž ohradu tam hlídá nekrytou, sám kryt.
A věz, že nikdy konce těžké nemoci
ty nedočkáš se, dokud samo slunce zde
se bude vznášet vzhůru, tam se nořit zas,
leč že bys na pláň trójskou dobrovolně, sám
chtěl přijít, setkat se tam s lékaři, a pak,
své nemoci již zbaven, s tímto lukem svým
a se mnou rozbořil tam zřejmě trójský hrad.
Teď povím ti, jak vím, že tomu bude tak.

Muž trójský, Helenos, je naším zajatcem,
je skvělý věštec, a ten jasně předvídá,
že musí se tak stát; krom toho hlásá též,
že nutně v příštím létě celé Ílion
již bude dobyto — a že se ochotně
sám usmrtit dá, je-li lživá jeho řeč.
Když tedy tohle znáš, svol se vší ochotou.
Vždyť skvělý zisk ti kyne: jeden z Řeků všech
být uznán nejlepším, pak v ruce lékařů
se dostat, potom dobýt Tróju žalostnou
a nehynoucí slávu získat za ten čin!

FILOKTÉTÉS

Ó hrozný život! Proč mě, proč mě zdržuješ
zde na světě a nechceš pustit do Hádu?
Ach, co si počnu? Jak mám slovům nevěřit
zde toho muže, jenž mi radí přátelsky?
Či povolit mám? Když to splním, nešťastník,
jak půjdu mezi lidi? Kdo mě přivítá?
Mé oči, jež jste zhlédly všechny křivdy mé,
jak snesete to, abych s Átreovci dál
se stýkal, když mě zcela zničili, a jak
i s Láertovým synem, mužem prabídným?
Mě nehryže tak bolest ze křivd minulých,
spíš vidím v předtuše, co ještě musel bych
pak od nich vytrpět. Vždyť koho úmysl
zlých činů otcem byl, ten ve všem učí zlu.
I tobě se já proto divím: ke Trójі
tys nikdy neměl jít a mně v tom bránit měls,
vždyť potupili tě a vzali čestný dar
ti po otci. A ty jim spěcháš pomáhat
i v boji a mne také k tomu pobízíš?
To, synu, nikterak! Cos slíbil, přísežně
mě doprav domů; sám pak zůstaň na Skýru
a bídně zhynout nechej tamty bídáky!
Tím ode mne si získáš dvojnásobný dík
a dvojí otcův. Dojem nevzbudíš, že sám
jsi špatným podobný, když špatným pomáháš.

NEOPTOLEMOS

Ty mluvíš, jak se sluší. Přec bych si však přál,
i bohům abys věřil a též slovům mým
a odplul z této země se mnou, s přítelem.

FILOKTÉTÉS

Plout s chorou nohou k trójské pláni a pak též
jít k Átreovci, jenž je hlavní nepřítel?

NEOPTOLEMOS

K těm ovšem, kteří bolest tvou i hnisavé
tvé nohy zotaví a zbaví nemoci.

FILOKTÉTÉS

Co říkáš ty, jenž hroznou radu poradils?

NEOPTOLEMOS

Co zřejmě nejlíp skončí pro tebe i mne.

FILOKTÉTÉS

A nestydíš se bohů za to, co jsi řek'?

NEOPTOLEMOS

Proč styděl by se za to, čím kdo prospět chce?

FILOKTÉTÉS

Tvá řeč je Átreovcům prospěšná, či mně?

NEOPTOLEMOS

Přec tobě; jsem tvůj přítel a tak mluvím též.

FILOKTÉTÉS

Jak to, když chceš mě vydat nepřátelům mým?

NEOPTOLEMOS

Být vzpurným v neštěstí se neuč, příteli!

FILOKTÉTÉS

Jak znám tě, chceš mě zhubit řečí takovou!

NEOPTOLEMOS

Já nikterak, však myslím, že mě nechápeš.

FILOKTÉTÉS

Což nevím, že mě Átreovci odvrhli?

NEOPTOLEMOS

Sic odvrhli, však věz, že zas tě zachrání.

FILOKTÉTÉS

Tak nikdy, abych Tróju dobrovolně zhléd'!

NEOPTOLEMOS

Co tedy učiníme, když ničím přemluvit
tě nemůžem, ať mluvím cokoli. Vždyť to
mně nejsnadnější je, řeč skončit a zde dál
tě nechat žít, jak žiješ, bez vší záchrany.

FILOKTÉTÉS

Jen trpět nech mě to, co musím vytrpět,
však cos mi přislíbil, když ruku jsi mi dal,
že dopravíš mě domů, to mi, synu, splň,
nic neváhej a víckrát se mi o Tróji
už nezmiňuj! Vždyť pro ni dost jsem prolil slz!

NEOPTOLEMOS

Chceš-li, pojďme již!

FILOKTÉTÉS

Jaká šlechetná jsi slova promluvil!

NEOPTOLEMOS

O mne opři se a kráčej!

FILOKTÉTÉS

Ano, pokud síly stačí mi.

NEOPTOLEMOS

Kterak uniknu však obvinění Řeků?

FILOKTÉTÉS

Nedbej toho!

NEOPTOLEMOS

A což, jestliže mi zemi poplení?

FILOKTÉTÉS

Já přijdu tam.

NEOPTOLEMOS

Jakou pomoc získáš mi?

FILOKTÉTÉS

Šípy Hérakleovými...

NEOPTOLEMOS

Co říkáš?

FILOKTÉTÉS

zabráním jim přijít.

NEOPTOLEMOS

Polib zemi a pak pojď.

V oblacích se objeví

HÉRAKLÉS

Počkej poněkud, ať ještě uslyšíš,
co říci chtěl bych ti, synu Poiantův!
Hlas Hérakleův slyšíš a vidíš tu
i mou postavu.
Jdu sem kvůli tobě, sídlo nebeské

opustil jsem právě,
abych oznámil ti vůli Diovu
a překazil ti cestu, již chystáš k domovu;
teď však vyslechni všechna slova má!
Své osudy ti nejdřív vylíčím, co já
jsem přestál strastí, námah, až jsem vydobyl
si nesmrtelnou slávu, jak to vidíš sám.
I tobě má se toho dostat, buď si jist,
a proslavíš svůj život po všech útrapách.

Až s tímto mužem přijdeš k městu trójskému,
pak prvním z vojska budeš zvolen pro chrabrost,
a Parida, jenž strastí těch je původcem,
sám těmi mými šípy zbavíš života;
hrad trójský rozbořís a zbraně odňaté
(tu kořist za statečnost přijmeš od vojska)
hned pošleš otci domů v rodnou oitskou pláň.
Však odění, jež vezmeš nepřátelům, to
jak upomínku na můj luk mi odneseš
k mé hranici.

K Neoptolemovi

Tak radím, synu Achillův,
i tobě; bez něho sám dobýt nemůžeš
pláň trójskou, ani on však zase bez tebe.
Jak svorní lvi vždy chraňte v boji druha druh,
ty jej a on zas tebe!

K Filoktétovi

Já ti k Íliu
pak pošlu Asklépia, jenž tě uzdraví.
Mým lukem musí Trója padnout podruhé.
To mějte v mysli však, až vypleníte zem:
vždy chrámy bohů mějte v úctě posvátné!
Vše ostatní si cení Zeus, můj otec, níž,

vždyť zbožnost, úcta k bohům s lidmi nezmírá —
ať živi jsou, ať mrtví, ona nezhyne.

FILOKTÉTÉS

Jak vytouženým hlasem ke mně promluvils
a po tak dlouhé době se mi zjevuješ!
Poslechnu, a rád, tuto radu tvou.

NEOPTOLEMOS

Stejně jako on tak smýšlím také já.

HÉRAKLÉS

Nesmíte se k činu dlouho rozmýšlet,
příznivý vám vítr vane v lodní záď.

Héraklés zmizí

FILOKTÉTÉS

Na odchodu již oslovím ten kraj:
Buď zdráv, můj příbytku, vždy mě chránící,
víly ve vodách i víly v lučinách,
mocný hluku vln, hnaných na skály!
Mnohokrát mi hlava v tom mém přístřeší
zvlhla krůpějemi dešťů od jihu,
často v zimním čase křik a nářek můj
ozvěnou zpět vracel Hermův pahorek.
Vás nyní, všechna zřídla,
i zdroji od Foiba,
vás již opouštím, opouštím už vás,
o čem doposud jsem neměl tušení.
Sbohem, obtékaná země lémnejská,
dopřej bez nehody šťastně odplout mi,
kam osud silný mě nyní zanést má,
i přání druhů mých i božstvo všemocné,
které tento konec dalo všemu zde.

SBOR

Již pohromadě všichni spějme kupředu,
však napřed k mořským nymfám se pomodleme, aby
dopomohly nám šťastně k návratu!

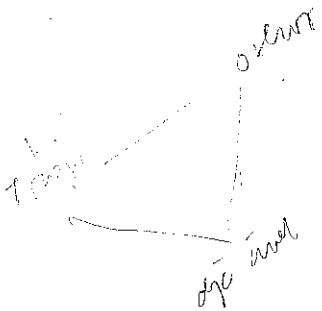

ANTICKÁ KNIHOVNA

SVAZEK 29

Sofoklés, Tragédie. Z komentovaných řeckých originálů Sophoclis tragoediae, vydaných nakladatelstvím Weidmann, Berlín 1891—1909, a The Fragments of Sophocles I—III (ed. A. C. Pearson), vydaných University Press, Cambridge 1917, přeložili Ferdinand Stiebitz (Antigonu, Élektru, Krále Oidipa a Slídiče), Václav Dědina (Oidipa na Kolónu, Filoktéta, Tráchíňanky a Aianta) a Radislav Hošek (Zlomky). Předmluvu napsal Bořivoj Borecký. Úvody k tragédiím, poznámkami a seznamem vlastních jmen opatřili překladatelé. Recenzoval prof. dr. Radislav Hošek. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Leo Novotný. První souborné vydání. Praha 1975. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 3835. publikaci. Odpovědná redaktorka Ilja Hajná. Technická redaktorka Jaroslava Lorenzová. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. AA 24,69, VA 26,53. Náklad 31.750. Tematická skupina 13/32. Cena brož. výt. 35,80 Kčs, váz. výt. 41,— Kčs. 73/605-22-8.5
25 — 126 —75 Kčs 41,—